

אגוז של זהב

כתב: לוין קיפניס

איירה: א' מימי

הוצאת מודן 1990

על הספר

מעשיית עם שגיבוריה הם שני ילדים מבית עני. בדרך נס הם זוכים לקבל בגדים לכבוד חג הפסח מאלוהי הנביא. אגוז זהב שהם מקבלים מאלוהי הנביא מוביל אותם לבית ביער, ושם נמצאים בגדים חדשים שמיועדים לשניהם. הם חוזרים להוריהם וחוגגים עמם את ליל הסדר. במעשיה זו אפשר לראות כמה ממאפייני יצירותיו של קיפניס לילדים: גרשון ברגסון במאמרו, "מקומו של לוין קיפניס בספרות הילדים", בקובץ "עיונים ביצירת לוין קיפניס" (הוצאת מרכז לוין קיפניס לספרות ילדים 1982) מציין כי בסיפוריו של קיפניס בולטת המגמה **לעזור לדלת העם**. חגי ישראל תופסים מקום חשוב ביצירתו של קיפניס, וחשוב לו מאד שיצירותיו ישאו **מסר ערכי**. כמו כן מציין ברגסון את רצונו של קיפניס להביא **לסיום אופטימי** את המעשיות שהוא מספר. ועוד אומר ברגסון, כי קיפניס "החדיר את **הטבע** אל הילד העברי בלשונו המתאימה לו". הוא מציין כי "האידיאה של **שיבה לטבע**, הרצון לשנות את הילד ולהוציאו מהחדר הכלוא והסגור ולהביאו לעולם הרחב, לחיק הטבע, זהו אחד האידיאלים של תחיית האם בארץ ישראל באותה עת". כל המאפיינים שצוטטו לעיל נמצאים במעשייה "**אגוז של זהב**": על רקע של חג הפסח מקבלים שני הילדים העניים את המתנה המיוחלת לחג, והסיפור מסתיים בצורה אופטימית. השיבה לטבע באה לידי ביטוי ביציאה ליער, והאיורים מדגישים נקודת מבט זו לכל אורך הספר.

המעשייה "אגוז של זהב" מזכירה מעשיות נוספות על אנשים שהתגלה להם אוצר בשעת מצוקה. לדוגמה: הפרוטה / ש.י. עגנון, האוצר / י.ל. פרץ.

בסיפורים אלה קבלת האוצר מגיעה בדרך ניסית וקשורה בעמידה בניסיון. האוצר והפרוטה מתגלגלים ומושכים אחריהם את גיבור הסיפור, ובסופו של דבר הוא זוכה באוצר בזכות עמידה בניסיון, שמירת השבת ושליטה ביצר.

בסיפור "אגוז של זהב" הגיבורים אינם צריכים להוכיח את עצמם, הם מקבלים את הבגדים כדי לא להיות שונים מהאחרים, כפיצוי על עוניים.

כמו בסיפוריהם של פרץ ועגנון הם הולכים בעקבות האוצר, שהוא במקרה זה אגוז הזהב המוביל אותם לבית קטן ביער, ובו הבגדים הנכספים.

כשהילדים נוכחים שאינם יודעים את הדרך חזרה לביתם, האגוז מנחה אותם ומחזיר אותם להוריהם. קבלת הבגדים והחזרה הביתה קשורים, כמו בסיפורים שהזכרנו לעיל, במעשה ניסים.

דמותו של אליהו הנביא כמביא עזרה לעניים מופיעה גם היא במעשיות עם. (למשל: עושה הנפלאות / י.ל. פרץ. וראו בהמשך דיון הקשור לשירו של ח.נ. ביאליק "הנער ביער")

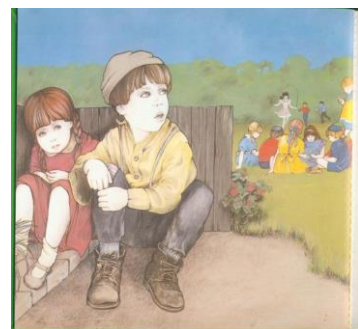
פעילות:

הגננת תקרא את הסיפור בפני הילדים.
לאחר קריאת הסיפור כולו הגננת תדון עם הילדים בסיפור ובמשמעותו ותיעזר באיורים.

שאלות לפתיחת השיחה:

- על מי מסופר בסיפור?
- על איזו תקופה של השנה מדובר בסיפור?

איור מספר 1- הילדים מתחבאים מחבריהם:

הגננת תראה את האיור ותשאל:

- מה רואים באיור?
- מדוע גדי ונועה הסתתרו בפני חבריהם?
- מי עזר לגדי ונועה?
- כיצד הודו גדי ונועה על המתנה שקיבלו?
- אפשר להרחיב את הדיבור ולדון בדרכים לומר תודה על מתנה שמקבלים.

מנהגי חג הפסח.

איור מספר 2 - ליל הסדר

הגננת תראה את האיור ותשאל :

- מה רואים באיור?
- מה אנחנו רואים על שולחן החג?
- מכאן אפשר להרחיב את הדיבור על מנהגי חג הפסח.

מעשיות על ילדים שהלכו ביער

הדיון עם הילדים בגן צריך להבחין בין המציאות המתוארת בסיפור לבין החלק שאינו מציאות: ההליכה ביער, הכניסה לבית לא מוכר, ההתרחקות מבית ההורים, **כל אלה צריכים להישאר בעולם הסיפורי**, והילדים צריכים להבין **שאי אפשר לראות כאן לגיטימציה להתנהגות כזאת.**

סיפורים לדוגמה:

כיפה אדומה / האחים גרים

הנזל וגרטל, (עמי ותמי) / האחים גרים

הנער ביער/ח.נ. ביאליק

איור מספר 3. הילדים הולכים ביער בעקבות האגוז

הגננת תראה את האיור ותשאל:

- היכן נמצאים גדי ונועה?
 - האם אתם מכירים סיפורים נוספים של ילדים שהלכו ביער?
 - מה קרה באותם סיפורים לילדים?
- אפשר לספר את אחד הסיפורים של האחים גרים תוך דגש על ההליכה ביער, אפשר לקרוא קטעים מתוך **הנער ביער** / חיים נחמן ביאליק.
- מה מסמל היער?**

הגננת תדון בנושאים הבאים בהקשר להליכה ביער:

- בריחה,
- סכנות (המכשפה, הזאב)
- מקום שאסור להימצא בו,
- מקום שתועים בו. (חשוב להדגיש זאת כי הסיפור אגוז של זהב אינו מתייחס לכך).

אפשר להדגים מתוך השיר של ביאליק את **פחדיו** של הילד כשהוא אינו מוצא את הדרך לביתו. אפשר לקרוא קטעים על **דאגתם של ההורים**, (גם את הנושא הזה חשוב להדגיש). המשורר שם את הדגש על **התלאות שעובר הילד** ביער ועל ההורים שדואגים לו, לעומת המעשייה "**אגוז של זהב**", שבה התעייה ביער והדאגה לילדים מוזכרים רק כבדרך אגב.

איור מספר 4 - הילדים נפגשים עם הוריהם

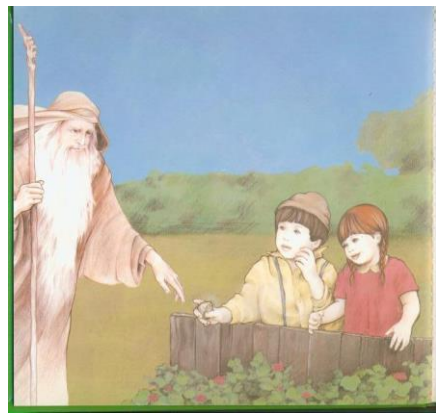
הגננת תראה לילדים את איור הפגישה עם ההורים ותשאל:

- מה רואים באיור?
- מה לפי דעתכם הרגישו ההורים כשהילדים לא הגיעו בזמן הביתה?

המחזה:

אפשר להמחזיז את הפגישה בין הילדים להוריהם, גם על פי המסופר במעשייה וגם על פי הדמיון.

איור מספר 5 - אליהו הנביא נותן לילדים את אגוז הזהב

הגננת תראה את האיור ותשאל:

- עם מי נפגשים הילדים באיור?
- מה הוא נותן להם?
- כיצד עזר להם אליהו הנביא?
- מה אתם יודעים על אליהו הנביא?

הגננת תדבר על דמותו של אליהו הנביא ותביא שירים וסיפורים הקשורים בדמותו.

אפשר להשוות את תפקידו של אליהו הנביא במעשייה "אגוז של זהב" ובשיר הנער ביער/ ח.נ.ביאליק

בשתי יצירות אלה אליהו הנביא מופיע בשעת מצוקה ועוזר. (העזרה לנער שבשיר הנער ביער: הוא מחזיר אותו להוריו. העזרה לגדי ונועה: הוא עוזר להם במצוקתם ומחזיר אותם לביתם.)

משחקים באגוזים

הגננת יכולה להביא משחקי אגוזים שונים לגן, (אפשר לשחק כמו שמשחקים בגולות או בגרעיני משמשים)
לדוגמה: זוג או פרט, קליעה למטרה לתוך קופסה או לסימון על הרצפה, או על הקיר, קליעה לאגוז של חבר, קליעה לשורה של אגוזים, ועוד.

סיפורים על אגוזים:

אפשר לספר לילדים עוד סיפורים שעוסקים באגוזים. לדוגמה: מעשה בשלושה אגוזים\ לאה גולדברג.

הכינו:

ד"ר איה מרבך

ד"ר רחל עזוז

מחברות סדרת ספרי הלימוד "לשון ועוד" בהוצאת רכס